ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΥ ΚΑΙ ΠΟΤΕ

Μετὰ δὲ τὸ κεῖσθαι, ἀμφίβολος ἡ τάξις ἐστὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν. καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης, ἄλλοτε ἄλλως μνημονεύει τῆς τάξεως. ἐν ἀρχῇ μὲν τὸ ποῦ καὶ ποτὲ προτάξας τοῦ κεῖσθαι καὶ τοῦ ἔχειν. ὕστατα δὲ πάντων θεὶς, τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν. προϊὼν δὲ, τὸ ποιεῖν μὲν καὶ πάσχειν, προτίθησι. τὸ δὲ κεῖσθαι, προτάττει τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ, οἷς αὐτὸ πρότερον ὑπέταξε. καὶ τὰ ἄλλα δὲ, ἄλλοτε ἄλλως τίθησιν. ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐναλλάττων φαίνεται τὴν τάξιν. ἐν μὲν γὰρ τῷ φάναι, περὶ μὲν τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ καὶ τοῦ ἔχειν, ἄλλως φαίνεται διορίζων. ἐν δὲ τῷ ἐπικεκλῆσθαι, ἑτέρως διορίζει τὴν τάξιν. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τῶν προτέρων κατηγοριῶν, ἐφ' ὧν τὸν πολὺν ποιεῖται λόγον, φαίνεται τηρῶν τὴν αὐτὴν τάξιν. ἀλλ' ὅπου μὲν τὸ ποιὸν προτάττει τοῦ πρός τι, ἐν δὲ τῷ διαπραγματεύεσθαι περὶ αὐτῶν, τὸ πρός τι τοῦ ποιοῦ. καὶ ὅλως οὐδαμοῦ περὶ τῆς τάξεως τῶν γενῶν, οὐδεμίαν αἰτίαν ὁ Ἀριστοτέλης ἀπεφήνατο. ὁ μέντοι Ἀρχύτας, μετ' αἰτίας τὴν τάξιν τῶν κατηγοριῶν ἀποδιδοὺς, φυλάττει τὴν αὐτὴν ἐν τοῖς πλείοσι. πλὴν ὅτι καὶ αὐτὸς ἔστιν ὅπου τὴν τάξιν ἐναλλάττει. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τῆς τάξεως λόγῳ, ἐπειδὴ πᾶν τὸ κινούμενον φησὶν ἐν τόπῳ τινὶ κινεῖται, τὸ δέ γε ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν κινάσιές τινες κατ' ἐνέργειαν, φανερὸν ὅτι τόπον ἐπινοεῖν δεῖ πρᾶτον, ἐν ᾧπερ ἐστὶ τὸ ποιέον, ἢ τὸ πάσχον. τὰς δὲ διαφορὰς αὐτῶν καὶ τὰ ἴδια ἀποδιδοὺς, τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν προτάττει τοῦ ποῦ ἑκατέρωθι. ἴσως αἴτιον τῆς τοσαύτης τῶν γενῶν περὶ τὴν τάξιν ἀδιαφορίας γέγονεν ἡ πολλαχοῦ τῶν γενῶν ἀντιπλεονέκτησις. κρατεῖ δὲ ὅμως συνήθεια παρὰ τοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταῖς, ὥστε προτάττειν τοῦ ποῦ τὸ ποτέ. ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα τοῦ κεῖσθαι μνημονεύσας, ἐπήγαγε. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τοῦ, τε ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ, ὡς ταύτην αὐτοῖς τὴν τάξιν ἀποδιδούς, δεῖ καὶ μέχρι τινὸς καὶ συνηγορεῖν τῇ τάξει ταύτῃ. καὶ λέγουσιν ὅτι πᾶν μὲν τὸ κινούμενον, ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ κινεῖται. πρότερον δέ ἐστι τὸ ποτὲ τοῦ ποῦ. ὅτι τῶν γενητῶν οὐδὲν ἄνευ χρόνου, οὔτε εἶναι, οὔτε γενέσθαι, οὔτε ἔσεσθαι δύναται. πολλὰ δὲ ἄτερ τόπου, ὥσπερ αὐτὸς ὁ τόπος. καὶ αἱ πράξεις δὲ, οὐκ ἐν τόπῳ, ἀλλ' ἐν χρόνῳ, κἂν ὁ πράττων ἐν τόπῳ. Πρὸς δὴ ταῦτα ὁ Ἰάμβλιχος, καίτοι φυλάττων τὴν συνήθειαν, καὶ περὶ προτέρου τοῦ ποτὲ διαλεγόμενος ἀντιλέγων, οὐ δεῖ φησι πρὸς κίνησιν ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν τῆς τάξεως τῶν γενῶν. ἀλλ' εἴπερ τὰ γένη περὶ τὴν οὐσίαν ὑφίσταται, ὡς ἐκείνης μὲν, καθ' ἑαυτὴν ἐχούσης τὸ εἶναι. τούτων δὲ, περὶ αὐτὴν ὑφισταμένων, καὶ πρὸς αὐτὴν εἰς μίαν σύνταξιν συντελούντων, ἐκ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν τάξεως τὴν τάξιν συλλογισόμεθα τῶν γενῶν. εἰ τοίνυν ὁ μὲν τόπος, τῇ οὐσίᾳ τῶν σωμάτων συνυπάρχει, ὁ δὲ χρόνος τῇ κινήσει συνυφίσταται, πρότερον δέ ἐστι τὸ εἶναι τῶν γινομένων ἢ τὸ κινεῖσθαι, πρότερον ἔσται γένος, τὸ τῇ ὑποστάσει τῶν γινομένων συνυφιστάμενον. ὕστερον δὲ, τὸ τῇ κινήσει συνακολουθοῦν. μή ποτε δὲ καὶ ὁ χρό-

νος, οὔτε κατὰ τὸ ἐνεργεῖσθαι μόνην κίνησιν τὴν γινομένην μετρεῖ, ἀλλὰ κατὰ τὸ οὐσιῶδες. κίνησις γὰρ ἡ ὅλη γένεσίς ἐστιν, ὥσπερ καὶ ὁ τόπος. οὔτε κατὰ τὸ οὐσίαν μόνην διάστασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἐνεργεῖσθαι συνέχει αὐτήν. ἔοικε δὲ ὁ μὲν τόπος κατὰ τὴν στάσιν μᾶλλον θεωρεῖσθαι. ὁ δὲ χρόνος κατὰ τὴν κίνησιν. διότι κἂν ἠρεμίαν ὁ χρόνος μετρῇ, ἀλλὰ κατὰ τὴν παράτασιν καὶ ῥοὴν τοῦ εἶναι, ἡ ἠρεμία μετρεῖται ὑπὸ τοῦ χρόνου. καὶ ἄλλως δὲ τοῦ μὲν τόπου, πάντα ἅμα τὰ μόρια ὑπάρχει. τοῦ δὲ χρόνου, οὐκέτι. καὶ ὁ μὲν τόπος, ἐναργῆ τὴν ὑπόστασιν ἔχει. ὁ δὲ χρόνος, ἀμυδράν, ἅτε λόγῳ μόνῳ ληπτὸς ὑπάρχων. ἴσως δὲ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ τοῦ χρόνου τὰ μόρια οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, οὕτως καὶ τοῦ τόπου, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διὰ τὴν διάστασιν, κἂν ἐν χρόνῳ τῷ αὐτῷ ᾖ. εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι πλείοσιν ὁ χρόνος ἤπερ ὁ τόπος ὑπάρχει, εἴπερ πάντα μὲν ἐν χρόνῳ τὰ γεννητά, οὐ πάντα δὲ ἐν τόπῳ. οὔτε γὰρ ὁ τόπος ἐν τόπῳ ἐστίν, οὔτε αἱ πράξεις πολλαὶ οὖσαι καὶ ποικίλαι, πρῶτον μὲν ἐννοείτω, ὅτι κἂν πλείοσιν ὁ χρόνος ὑπάρχῃ, οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς τὸ τῆς τάξεως ὑπερέχειν. τὰ γοῦν πρός τι φησὶν Ἰάμβλιχος διὰ πάντων διατείνοντα, οὐκ ἄν τις εὐλόγως προθείη τῆς οὐσίας ἢ τῆς ποιότητος, ἐπειδὴ κοινότατα οὐδ᾽ ὅλων οὐδ᾽ ἐνήνουσι. μήποτε δὲ οὐκ ἀληθές ἐστιν, ὅτι διὰ πλειόνων διήκει τὰ πρός τι, ἤπερ ἡ οὐσία καὶ τὸ ποιόν. ὁ γὰρ αὐτὸς ὁ τοῦ πρός τι χαρακτήρ, κατὰ ποιότητα ἀφορίζεται. ὁ ἄνευ οὐσίας, οὔτε τὸ πρός τι, οὔτε ἄλλο τι τῶν γενῶν ὑποστῆναι δύναται. ὁ αὐτὸ δὲ τοῦτο καθ᾽ αὑτὸ δεικνύναι δύναται, ὡς οὐκ ἐπ᾽ ἔλαττον τοῦ χρόνου καὶ ὁ τόπος διὰ πάντων διήκει. καὶ γὰρ πᾶν τὸ γινόμενον, ἐν τόπῳ. εἰ δὲ ὁ τόπος μὴ ἔστιν ἐν τόπῳ, οὐδὲ ὁ χρόνος ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ ἐστίν. οὐδέτερον γὰρ τούτων δεῖται τῆς συνοχῆς, ἣν αὐτὸ τοῖς ἄλλοις παρέχεται. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι τῶν ἀρχικῶν αἰτίων, ἐπιδεές ἐστιν αὐτὸ τῆς εἰς τὰ ἄλλα ἀφ᾽ ἑαυτοῦ μεταδόσεως. καὶ αἱ πράξεις δέ, οὐκ ἄνευ τόπου γίνονται. οὕτως μὲν οὖν ἡ κατὰ Ἀρχύταν τάξις τούτων τῶν κατηγοριῶν πολὺν ἔχει λόγον. κατὰ συζυγίαν δὲ αὗται αἱ κατηγορίαι συντάττονται, διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλας ἀπόνευσιν, ὥσπερ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. τῇ γὰρ ἐνεργείᾳ τοῦ κινοῦντος ἡ τοῦ πάσχοντος κίνησις συνέζευκται. οὕτως δὲ καὶ τὸ ποῦ καὶ ποτέ, ἀδελφά πως ἐστὶ πρὸς ἄλληλα, κοινὴν ἐπίσης παρέχοντα τὴν συντέλειαν πρὸς ὅλην τὴν γένεσιν, καὶ τοῖς κινουμένοις τὴν ἴσην χρείαν συμβαλλόμενα. προκείσθω δὲ πρὸ τοῦ ποῦ τὸ ποτὲ εἰς ἐπίσκεψιν, διὰ τὴν Ἀριστοτέλους τοιαύτην ἀπαρίθμησιν. ἰστέον δὲ ὅτι, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τοῦ ποσοῦ θείς, τὸ ποτὲ καὶ ποῦ, ἰδίας ἐποιήσατο κατηγορίας. ὁ μέντοι Ἀρχύτας, καὶ Ἀνδρόνικος ἀκολουθῶν τῷ Ἀρχύτᾳ, τῷ μὲν χρόνῳ τὸ ποτὲ συντάξαντες, τῷ δὲ τόπῳ τὸ ποῦ, οὕτως ἔθεντο τὰς δύο κατηγορίας, φυλάξαντες τὴν δεκάδα καὶ οὐ περιττῶν γενῶν. δεῖ δὲ τοὺς ἑπομένους τῷ Ἀριστοτέλει δεῖξαι πρῶτον μέν, ὅτι τοῦ ποσοῦ ὁ χρόνος ἐστὶ καὶ ὁ τόπος. ἔπειτα τὸ ποτὲ καὶ ποῦ, οὐ χρόνον καὶ τόπον, ἀλλὰ σχέσιν πρὸς χρόνον καὶ τόπον δηλοῦσι. καὶ ὅτι ἀξία ἐστὶν εἰς ἀριθμὸν τῶν γενικωτάτων παραλαμβάνεσθαι. ὁ μέντοι Πλωτῖνος συντάττων μὲν τὸ ποτὲ τῷ χρόνῳ, πέντε λέγων τὰς πάσας κατηγορίας. οὐσίαν. ποσόν. ποιόν. πρός τι. κίνησιν, ὤφειλεν ἢ τοῦ ποσοῦ δεῖξαι τὸν

χρόνον, ἤ τινος ἄλλης τῶν πέντε τούτων κατηγοριῶν, εἰ μὴ μέλλοι τελέως ὁ χρόνος τῶν ὄντων ἐκβάλλεσθαι. ἀλλ' ὅτι μὲν ποσὸν αὐτὸν βούλεται εἶναι, ἐδήλωσεν ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσοῦ λέγων. Ὁ δὲ χρόνος, εἰ μὲν κατὰ τὸ μέτρον λαμβάνοιτο, ὑπό τε τὸ μέτρον λειπτέον. ἢ γὰρ τὴν ψυχὴν, ἢ τὸν νοῦν. εἰ δὲ κατὰ τὸ μετρούμενον, εἰ μὲν κατὰ τὸ χρόνον δὲ εἶναι, οἷον ἐνιαυτὸς, ἔσω ποσόν. κατὰ μέντοι τὸν χρόνον, εἶναι φύσις τίς ἄλλη. τὸ γὰρ χρόνον δὲ ἄλλο ὂν, χρόνον δὲ ἐστίν. οὐ δὴ ποσότης ὁ χρόνος. ἡ γὰρ ποσότης οὐκ ἐφαπτομένη ἄλλου, αὐτὸ τοῦτο ἂν εἴη κυρίως ποσόν. Εἰ δὲ τὰ μετέχοντα πάντα τοῦ ποσοῦ ποσότης εἴη το, καὶ οὐσία ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ ποσόν. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῷ περὶ τῶν τοῦ ὄντος γενῶν, τόπον δέ φησι καὶ χρόνον, μὴ κατὰ τὸ ποσὸν ἐννοεῖσθαι, ἀλλὰ τὸν μὲν χρόνον, τῷ μέτρον κινήσεως εἶναι, τῷ πρός τι δοτέον. τὸν δὲ τόπον, σώματος περιεκτικόν. ὡς καὶ τοῦτον ἐν σχέσει καὶ τῷ πρός τι κεῖσθαι. ἐπεὶ καὶ ἡ κίνησις συνεχής, καὶ οὐκ ἐν ποσῷ ἐτέθη. ἰδίαν γοῦν αὐτοῖς ὁ πλωτῖνος κατηγορίαν τὴν τῆς κινήσεως ἀφωρίσατο. ἐν μέντοι τῷ περὶ χρόνου, οὐκ αὐτὸν μέτρον, ἀλλὰ μᾶλλον μετρούμενον ἀποφαίνεται. εἴτε δὲ μέτρον, εἴτε μετρούμενον ἀποφαίνεται, ἄλλο ὂν τοῦ μετρεῖν καὶ μετρεῖσθαι, κατὰ συμβεβηκὸς ἂν ἔχοι τὸ μετρεῖν ἢ μετρεῖσθαι. ὥσπερ οὖν τὸ μετρούμενον ὑπὸ πήχεως οὐ λέγεται τί ἐστιν αὐτό, καὶ εἰ τὴν κίνησιν τίς ἀποδείκνυτο μετρούμενον ὑφ' ὅρου, οὐ λέγει τίς ἐστιν αὕτη ἡ κίνησις, οὕτω καὶ ὁ μέτρον ἢ μετρούμενον λέγων, χρόνον οὐ λέγει. συμβεβηκὸς δὲ, εἰ δή ἄρα τι τῷ χρόνῳ. εἰ δὲ εἰκὼν κινητὴ αἰῶνος αὐτὸν, ὥσπερ ὁ πλάτων φησιν, ἀναιρεῖ τὸ εἶναι πρός τι. καὶ γὰρ ὑπάρχει αὐτῷ τὸ μετρεῖν καὶ μετρεῖσθαι κατὰ σχέσιν, οὐκ ὄντι σχέσει ἀλλ' ἄλλῳ τινὶ πρὸ τῆς σχέσεως ὑφεστηκότι ὑπάρχει. οὔτε οὖν καθ' ἑαυτὸν, οὔτε πρός τι καὶ οὗτος. τοιαῦτα μὲν τὰ πρὸς τὸν πλάτωνα. δίκαιον δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ λέγειν, ὡς ἐν οὐσίαις ὁ χρόνος θεωρεῖται. μήτε ποσὸν ὂν, μήτε πρός τι. καὶ οὕτως ὑπὸ μίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ τεθεισῶν πέντε κατηγοριῶν ὑπαχθήσεται. εἰ γὰρ εἰκών ἐστι κινητὴ τοῦ αἰῶνος, ἀνάλογον καὶ αὐτὸς περιέχει τὰ τῇδε, ὥσπερ ὁ αἰὼν τὰ ὄντα. καὶ εἰ νοῦς ἐστιν ἐκεῖνος πασῶν νοήσεων καὶ πάντων εἰδῶν περιεκτικὸς, καὶ οὗτος πάντας τοὺς λόγους τῶν γινομένων ἐν ἑαυτῷ περιείληφε. καὶ εἰ ἐν στάσει καὶ τῷ μένειν ἐκεῖνος ἐν ἑνὶ ὥρισται, καὶ οὗτος ἐν τῷ κινεῖσθαι κατ' οὐσιώδη τινὰ ζωὴν καὶ κίνησιν, καὶ ἐν τῷ μεταβαίνειν ἀφ' ἑτέρου λόγου εἰς ἕτερον λόγον τὸ εἶναι ἔχει. εἴτε ἡ ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς λόγοις καὶ τῇ τούτων μεταβατικῇ ἐνεργείᾳ ὁ χρόνος ὑφεστηκὼς, ἐν τῷ αὐτῷ ἔσται γένει, ἐν ᾧπερ καὶ ὁ τῆς ψυχῆς λόγος. καὶ γὰρ εἰ μὲν τὴν κίνησιν τῶν λόγων ὥσπερ ἄλλοι τινὲς οὕτως καὶ ὁ πλωτῖνος ἀπεγίνωσκεν εἶναι οὐσιώδη, εἶχεν ἂν λέγειν, ὡς οὐχ ὑπὸ τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν κίνησιν δεῖ τίθεσθαι τὸν χρόνον, κατὰ τὴν μεταβατικὴν κίνησιν τῆς ψυχῆς. εἰ δὲ οὐσιώδεις εἰσὶ τῶν λόγων ἐνέργειαι, κατ' αὐτοὺς ἔσται καὶ ὁ χρόνος ὑπὸ τὴν οὐσίαν. οὐσίαν δὲ, τὴν μέσην τῶν τε νοητῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν. καὶ οὕτως ἂν λέγοιτο ποτὲ μὴ δεόντως προστίθεσθαι ταῖς κατηγορίαις. εἶναι γὰρ αὐτὸ τοῦ χρόνου. τὸν δὲ χρόνον, ὑπὸ τὴν οὐσίαν τετάχθαι. ταῦτα δὲ δηλονότι λέγει, ὡς εἰ μὴ διεστῶτος τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ χρόνου ἦ, εἰ καὶ μὴ διεστήκασι, μὴ ὂν-

τῆς ἀξίου τοῦ ποτὲ εἰς θέσιν ἰδίας κατηγορίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, μετ' ὀλίγον ἐξετασθήσεται. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης πεπεισμένος μὲν εἶναι τὸν χρόνον ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἀσαφῆ δὲ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ὁρῶν, πολλαχῆ μὲν ἐπ' αὐτὸν ἦλθε. ποτὲ μὲν, ὡς ἐπὶ ἀριθμὸν κινήσεως. ποτὲ δὲ, ὡς ἐπὶ μέτρον. ποτὲ δὲ, ὡς ἐπὶ κινήσεως. ποτὲ δὲ, ὡς ἐπὶ ἠρεμίας. λαβὼν δὲ τὴν ὡς συνεχῆ περὶ αὐτοῦ προσπίπτουσαν ἔννοιαν, ἐν τῷ γένει αὐτὸν ἔθετο ἐκείνῳ, ἐν ᾧ τὸ συνεχὲς καὶ τὸ πηλίκον. τοῦτο δὲ ἦν τὸ ποσόν. ὥσπερ οὖν τὰ ἄλλα πάντα πηλίκα τε καὶ ποσὰ, τὰ μὲν, ὑπὸ τῶν καθ' ἕνα ἐν ἑαυτοῖς μετρεῖται ὡς ἄνθρωποι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν καθ' ἕνα, τὰ δὲ, θεμένων τι μέτρον ἐπ' αὐτοῖς ἡμῶν. οἷον πόδα. καὶ χοᾶ. καὶ μέδιμνον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ χρόνος, ἕν τι ὢν τῶν συνεχῶν ποσῶν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι μετρεῖται, ὥσπερ ἐν ἐπιφανείᾳ πολλῇ. μέρος μὲν οὐδὲν ἀποτετμημένον, οὐδὲ περιγεγραμμένον θεωρεῖται, θεμένων δὲ ἡμῶν τι μέτρον ἐν αὐτῷ, ἔχει καὶ αὐτὸ περιγραφὴν τὴν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέτρον, οἷον πόδα καὶ τὰ ἄλλα μέτρα, οὕτω καὶ ὁ χρόνος, τι θεμένων ἡμῶν ἐλάχιστον πρὸς αἴσθησιν χρόνον τὸν τοῖς ἀπλατέσι νῦν ὁριζόμενον, οἷον ὥραν, ἢ τὸν καλούμενον ὑπὸ τῶν γνωμονικῶν χρόνον, τούτῳ μετρεῖται. τινὰ δὲ καὶ μείζοσιν ὅροις περιγράφομεν φυσικῶς. οἷον ἡμέρᾳ, νυκτί. καὶ τῇ ἐξ ἀμφοῖν τοῦ, ὁ ἥλιος περιόδῳ. καὶ μηνί, καὶ ἐνιαυτῷ. καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις. ἔστι μὲν οὖν συμφυὲς αὐτῷ τὸ πηλίκον ποσόν. καὶ μὲν ὁ ἐνιαυτὸς, ποσόν. τὸ δὲ μετρεῖν καὶ μετρεῖσθαι, καὶ ὅλως τὸ πρός τι, ἐπείσακτον ἔχει. διὰ τοῦτο οὖν οὐκ ἐν τῷ πρός τι, ἀλλ' ἐν τῷ ποσῷ τῷ συμφυεῖ τὸν χρόνον ἔταξεν. ὅσα δὲ πρὸς τὰ μέτρα τὰ χρονικὰ τὴν σχέσιν ἔχει, ταῦτα ἄλλης κατηγορίας ἠξίωσε. πρὸς μὲν γὰρ τὴν νῦν ἡμέραν, ἔχει πως τὸ χθὲς, ἢ αὔριον. τὸ μὲν, πρὸς τὸ παρεληλυθόν. τὸ δὲ, πρὸς τὸ μέλλον. πρὸς δὲ τὴν ἀπ' ἀνατολῆς ἕως δυσμῶν φορὰν, τὸ τήμερον. πρὸς δὲ τὸν ἡλίου κύκλον, τὸν μὲν παρεληλυθότα, τὸ πέρυσι. τὸν δὲ ἐνεστῶτα, τὸ τῆτες. λοιπὸν δὲ καὶ ἀορίστως. πρὸς μὲν τὸ παρόν, τὸ ἤδη καὶ τὸ ἄρτι. πρὸς δὲ τὸ παρεληλυθόν, τὸ πάλαι. πρὸς δὲ τὸ μέλλον, τὸ οὔπω. γένος οὖν ἄλλο κατὰ ταῦτα πολλὰ ὄντα συνεστήσατο τὸ ποτέ. ταύτην μὲν οὖν τὴν λύσιν φησὶν ὁ Ἰάμβλιχος, συνευπορησάντων ἑτέρων παρειλήφαμεν. ἡμεῖς δέ φησι καθ' ἑαυτοὺς μετιόντες, τὴν περὶ τούτων πραγματείαν, οὔτε ἀκατάληπτον τὴν οὐσίαν φαμὲν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ προδήλως ἐν τῷ ποσῷ κειμένην. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ μάχεται πρὸς ἑαυτὸ τὸ εἰρημένον. ὅτι ἡ οὐσία μὲν τοῦ χρόνου, οὐκ ἔστι ποσόν. ἰδίως δὲ αὐτῷ συμφυές ἐστι τὸ ποσόν. πᾶν γὰρ τὸ συμφυὲς, κατ' οὐσίαν ἐνυπάρχει. καὶ τὸ κατ' ἰδιότητα τοῦ εἶναι συνυπάρχον, οὐκ ἔξω τῆς οὐσίας ἀφέστηκεν. οὐ μὴν τοιοῦτε τῷ χρόνῳ ταυτὸν τὸ ποτὲ, ἀλλ' εἴπερ ἄρα τῇ σχέσει τῇ πρὸς τὸν χρόνον. κυρίως γὰρ εἰδοποιεῖται ἐν τῷ διΐστασθαι μὲν τοῦ χρόνου, κατὰ τὸ ἐν χρόνῳ δὲ θεωρεῖσθαι. ὁ δὲ χρόνος ὅτι ποσὸν, δεικτέον οὕτως, οὐ μόνον μετρεῖ τὴν κίνησιν, ἀλλὰ καὶ μετρεῖται ὑπ' αὐτῆς ὥσπερ Ἀριστοτέλης φησίν. εἰς γὰρ τὰ μεταξὺ σύμπαντα καὶ τὸ τούτων πλῆθος καὶ μῆκος, καὶ τὰς μακρὰς καὶ βραχείας κινήσεις ἀποβλέποντες, τὸν πλείω καὶ ἐλάττω χρόνον ὁρίζομεν. ὥσπερ καὶ τὸ μέγεθος πάλιν καὶ τὴν κίνησιν

ἀλλήλοις μετροῦμεν. πολλὴν γὰρ φαμὲν ὁδόν, ἧς ἡ πορεία πολλή. πολλὴν δὲ πάλιν πορείαν, ὅταν ἡ ὁδὸς μῆκος ἔχῃ ἱκανόν. καὶ τοῦτο συμβαίνει εὐλόγως. ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν μεγέθει, κίνησις. ταύτῃ δέ, ὁ χρόνος. συνεχῆ γὰρ καὶ διαιρετὰ ὁμοίως τὰ τρία. ποσὸν ἄρα καὶ ὁ χρόνος, ἐπειδὴ ἕκαστα συγγενῆ μετρεῖται. μονάδες μὲν μονάσι, καὶ αἱ πᾶσαι κινήσεις, μετρηθήσονται κινήσει. τίς οὖν ἥδε, εἰ μὴ ἡ κυκλοφορία. ὁμαλὴς γὰρ αὕτη. καὶ δεῖ τὸ μέτρον ὁμαλές τε καὶ ὡρισμένον ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ὁ χρόνος κινήσει μετρεῖται, ἡ κυκλοφορία καὶ τοῦ χρόνου ὥσπερ καὶ τῶν κινήσεων, ἔσται μέτρον. τούτῳ δὲ ὁμολογεῖ καὶ τὰ εἰωθότα λέγεσθαι, ὅτι κύκλῳ τὰ ἀνθρώπεια καὶ τὰ γινόμενα πάντα. καὶ ὡς ὁ χρόνος κύκλος τίς καὶ περίοδος ὥσπερ καὶ τὰ ἐνιαυτῶν. καὶ γὰρ τοιαύτης ἐστὶ φορᾶς μέτρον. καὶ μετρεῖται καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοιαύτης. καὶ ὁ ἀριστοτέλης οὖν εἰδὼς ἐν ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις σαφῶς τοῦτο διωρισμένον, τὸ συνεχῆ εἶναι τὸν χρόνον καὶ ποσόν, ἐχρήσατο αὐτῷ ὡς κοινῷ ἀξιώματι. ὅθεν δὴ καὶ τὰ μὴ πεφυκότα κινεῖσθαι μηδὲ ἠρεμεῖν, ἀλλὰ φύσει ἀκίνητα ὄντα, οὐδαμῶς φησὶν ἐν χρόνῳ εἶναι, οἷα ἐστὶ τὰ νοήματα. ἐπεὶ δὲ ἐστὶν ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ, δεῖ καὶ τὴν ἠρεμίαν εἶναι ἐν χρόνῳ. μέτρον γὰρ καὶ ταύτῃ ὁ χρόνος. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἀκίνητον ἠρεμοῦν, ἀλλὰ τὸ πεφυκὸς μὲν κινεῖσθαι, πρὸς καιρὸν δὲ τῆς κινήσεως στερόμενον. εἰ οὖν καὶ ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν ἡ ἠρεμία, καὶ τέλος δηλονότι, χρόνῳ καὶ αὐτὴ μετρεῖται. προηγουμένως δέ, κινήσεώς ἐστι μέτρον ὁ χρόνος. ὥσπερ δὲ τὸ εἶναι ἐν ἀριθμῷ ταυτόν ἐστι τῷ μετρεῖσθαι, τὸ εἶναι τοῦ πράγματος ἀριθμῷ, οὕτως καὶ τὸ εἶναι ἐν χρόνῳ ταυτόν ἐστι τῷ μετρεῖσθαι τὸ εἶναι τοῦ πράγματος χρόνῳ. πάλιν οὖν ποσοῦ συνεχοῦς καὶ κινήσεως συνεχοῦς μέτρον ὁ χρόνος. ὥστε εἰκότως αὐτὸν ἐν τῷ ποσῷ καὶ τῷ συνεχεῖ ἀφοριζόμεθα. διὸ καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτοῦ οἰκείως ἀποδέδοται ἀριθμὸς κινήσεως πάσης, καὶ μέτρον τοῦ ἐν κινήσει προτέρου καὶ ὑστέρου. καὶ κατὰ τὰς παλαιὰς δὲ δόξας, ἡ αὐτὴ ἔννοια φαίνεται τοῦ χρόνου. ἢ γὰρ κίνησις, ἢ κινήσεώς τι. ἤτοι χωριστὸν ἢ ἀχώριστον τὸν χρόνον ὑπολαμβάνουσι. πλάτων μὲν γὰρ τὸ ποσὸν τῆς κινήσεως εἰπὼν τὸν χρόνον, ἀχώριστόν τι αὐτὸν ὑπέθετο τῆς κινήσεως. θεόφραστος δέ, συμβεβηκός τι. καὶ ὁ ἀριστοτέλης ἀριθμὸν εἰπών, ὡς χωριστὸν ἐθεάσατο. ἡ νίκα δὲ ἕξιν ἢ πάθος κινήσεως λέγει, ὡς ἀχωρίστῳ καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο. ἀλλὰ τούτων μὲν ὡς διὰ τὸ ἀκριβὲς τὴν εἰσαγωγικὴν πραγματείαν ὑπερβαινόντων, οὐκ ἐφάπτεται νῦν. τὸ μέντοι συνεχῆ καὶ ποσὸν εἶναι τὸν χρόνον, ὡς κοινὸν ἀξίωμα λαμβάνει. ἀριθμὸν δὲ αὐτόν, οὐ τὸν τῶν μονάδων εἶπεν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ μέτρου τῷ ἀριθμῷ κέχρηται. τὸ γὰρ μετρεῖν τῷ ἀριθμεῖν, οὐ ταυτόν. μέτρον δὲ ἐστὶ τοῦ ἐν τῇ κινήσει προτέρου καὶ ὑστέρου, ὁποία ποτὲ ἂν ἡ κίνησις. εἴτε κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν, εἴτε κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν. εἴτε κατὰ ἀλλοίωσιν, εἴτε κατὰ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν. ὅτι δὲ συνεχὲς ποσὸν ὁ χρόνος καὶ οὐ διωρισμένον, δῆλον ἐκ τοῦ, πᾶν τὸ λαμβανόμενον αὐτοῦ μέρος διαιρετὸν εἶναι. οὐ γὰρ καταλήγομεν διαιροῦντες εἰς ἀδιαίρετόν τι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὴν μονάδα ἀδιαίρετον οὖσαν. δῆλον καὶ ὅτι τῷ μεγέθει καὶ τῇ κινήσει ἀκολουθεῖ, ἅπερ συνεχῆ ἐστὶν ὁμολογουμένως. ὥστε οὔτε ἀκατάληπτον ἡγεῖται τὸν χρόνον

ὁ ἀριστοτέλης, οὔτε ἄλλο τι τὴν φύσιν αὐτοῦ παρὰ τὸ ποσὸν ἡγεῖται. καὶ γὰρ καὶ ἄλλως
ἀπορούμενον ὡς εἴρηται, τὴν μὲν οὐσίαν τοῦ χρόνου μὴ νομίζειν ποσόν. συμφυὲς δὲ αὐ-
τὸ τὸ ποσὸν ὑπολαμβάνειν. τὸ γὰρ συμφυὲς οὐκ ἔξω τῆς οὐσίας ἐστίν. ἀλλ' οὐδὲ τὰ
ἀπολαμβανόμενα τοῦ χρόνου φυσικὰ μέτρα, οἷον τὴν ἡλίου καὶ σελήνης περίοδον. ταῦ-
τα ποτὲ ἐποίησεν ἄλλο γένος τῆς κατηγορίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὸν χρόνον συμπληροῖ, καὶ
μέροις περιλαμβάνεται. ὅταν δέ τι πρᾶγμα ἕτερον ὂν τοῦ χρόνου, καὶ οὐχ ὡς μέρος
χρόνου λαμβανόμενον, σχέσιν ἔχει πρὸς χρόνον. καὶ διὰ τοῦτο ἐν χρόνῳ ἐστίν. ὥσπερ
ἡ ἐν σαλαμῖνι ναυμαχία ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, τότε ἄλλη κατηγορία γίνεται ἡ τοῦ ποτέ,
ἄλλη οὖσα παρὰ τὸ ποσόν. καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀριστοτέλους δόξα. Ἀρχύτας δὲ καὶ ἀνδρόνι-
κος, ἰδίαν τινὰ φύσιν τὴν τοῦ χρόνου θέμενοι, ὁμοῦ τούτῳ συνέταξαν τὸ ποτέ, ὡς
περὶ τὸν χρόνον ὑφιστάμενον. αὐτὰ γὰρ τὰ προηγούμενα τῆς ὑποστάσεως πρῶτα γέ-
νη περὶ ἃ τὰ ἄλλα ὑφίσταται, πρόκειται αὐτῷ ὡς ἀρχηγικώτατα λαμβάνειν. ἐπεὶ
τοίνυν ὁ μὲν χρόνος τοῦ ποτέ, ὁ δὲ τόπος τοῦ ποῦ. καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι προτέτακται,
διότι αὐτοῖς ὡς προηγουμένοις γένεσι χρῆται, παραλιπὼν τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχό-
μενα ὡς δεύτερα ἐκείνων ὄντα. δέδεικται οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅπως μὲν ἀριστοτέ-
λης ἐν ἄλλῃ κατηγορίᾳ τὸ ποτὲ τέθεικε ταῖς διαφοραῖς τῶν σημασιῶν προσέχων. ὅπως
δὲ ἀρχύτας τῷ χρόνῳ συνέταξε τὸ ποτὲ πρὸς τὴν κατὰ τὰ πράγματα συγγένει-
αν ἀποβλέπων. πῶς δὲ πλωτῖνος ἀναιρεῖ τὴν τοῦ ποτὲ κατηγορίαν, διὰ τὸ συνάγειν
εἰς βραχύτερον ἀριθμὸν τὰ πρῶτα γένη, καὶ μὴ πάνυ τι διδόναι ταῖς τῶν νοήσεων
καὶ σημασιῶν παραλλαγαῖς. ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἀπορίας λοιπὸν ἰτέον τὰς φερομένας πρὸς
τὸ ποτέ. καὶ τὰς λύσεις αὐταῖς ἐπακτέον. ὅταν οὖν οἱ περὶ πλωτῖνον καὶ ἀνδρόνικον
τὸ χθὲς καὶ αὔριον καὶ πέρυσι, μέρη χρόνου λέγωσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιῶσι τῷ χρόνῳ συντε-
τάχθαι, φήσομεν οὐκ εἶναι αὐτὰ μέρη χρόνου, ἀλλὰ σχέσιν περιέχειν τῶν ἐν τῷ χρό-
νῳ ὄντων πραγμάτων. ἄλλο δὲ ἐστὶ τούτων ἑκάτερον. ἀλλ' ὁ χρόνος φασὶ παρεληλυθὼς τὸ
χθές, ἢ μέρος χρόνου, σύνθετον εἶναι. ἢ ἕτερον τὸ παρεληλυθὸς καὶ ἕτερον ὁ χρόνος. καὶ
δύο κατηγορίαι ἔσονται καὶ οὐχ ἁπλοῦν τὸ ποτέ. καὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ φήσομεν, εἰ ἕτερον τὸ
ζῶον, καὶ ἕτερον τὸ λογικόν, καὶ ἕτερον τὸ θνητόν, οὐχ ἁπλοῦν ἔσται, ἀλλὰ τρεῖς κατηγορίαι.
εἰ δὲ ἐπὶ τούτου ἐν τῷ εἴδει τὰ τρία συλλαμβάνομεν, καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ παρεληλυθὸς εἰς
ἓν πρᾶγμα συντελεῖ, καὶ οὐ ποιεῖ δύο κατηγορίας. μήποτε δὲ οὐδὲ ὁ χρόνος ἁπλῶς
παρεληλυθώς ἐστι τὸ χθές, οὐδὲ ἡμέραι πλείονες ἔσται τὸ συνέχουσιν αὐτὸ τοῦτο. καὶ
αὐτὴ γὰρ μόνη τὴν σχέσιν τοῦ πράγματος, πρὸς τὸν χρόνον τὸ χθὲς εἰδοποιεῖται. ἀλλ' εἰ
τὸ ποτέ φασι τὸ ἐν χρόνῳ λέγεται, τοῦτο τὸ ἐν χρόνῳ, εἰ μὲν πράγματί τι φατέ, οἷον τὸν σω-
κράτην ὅτι πέρυσιν ἦν ὁ σωκράτης, ἄλλης ἐστὶ κατηγορίας. εἰ δὲ τὸν χρόνον, καὶ οὕτως ἄλλης.
εἰ δὲ τὸ σύνθετον, οὐκ ἔσται μία κατηγορία. ἢ οὔτε τὰ πράγματα τὰ ἐν χρόνῳ, οὔτε
αὐτὸς ὁ χρόνος, οὔτε τὸ σύνθετον τὸ ἐξ ἀμφοῖν εἰδοποιεῖ τὴν τοῦ ποτὲ κατηγορίαν. ψιλὴ δὲ
ἡ σχέσις τοῦ πράγματος πρὸς τὸν χρόνον. διὸ οὔτε μέρη χρόνου παραληψόμεθα ἐν τῷ
ποτέ, οὔτε τὰ πράγματα. ἀλλ' ἔσται καὶ τοῦτο ἁπλοῦν ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα γένη. καὶ βοη-

θὸς δὲ, ἄλλο μὲν τὸν χρόνον ὑποτίθεται, ἄλλο δὲ τὸ μετέχον χρόνου, καὶ ἐν χρόνῳ. καὶ εἶναι μὲν ἐνιαυτὸν, καὶ μῆνα, καὶ χρόνον. ἐνιαυσιαῖον δὲ καὶ μηνιαῖον, μετέχον χρόνου. ὥσπερ ἄλλης κατηγορίας φρόνησις, καὶ τὸ κατὰ φρόνησιν, οἷον ἐστὶ τὸ φρονεῖν ἄλλης. καὶ τὸ μὲν ἐστι, ποιότητος. τὸ δὲ, τοῦ ποιεῖν. οὕτως καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ κατὰ χρόνον διέστηκεν. ἐπειδή τινες ἐκ τῆς τοῦ πράγματος ἀσαφείας διεστηκότα ταῦτα εἰς ταυτὸ συγχέουσι, λεγέσθω τι καὶ πρὸς τούτους παραμύθιον. ὅτι τὸ ποτὲ, διττόν ἐστι. τὸ μὲν, χρόνος. τὸ δὲ, ἰδίως ἐν χρόνῳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀεί. τὸ μὲν ἐν χρόνῳ, καθὸ λέγομεν ἀεὶ ἐστι πρᾶξις. τὸ δὲ χρόνος, παρώνυμον τοῦ αἰῶνος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πέρυσι διττόν. τὸ δὲ ἐς νέωτα καὶ τῆτες, οὐκέτι. ἀλλὰ τὸ ἐν χρόνῳ μόνον δηλοῦσι. καὶ χρόνου μὲν διαφορὰς τίθενται. παρεληλυθότα. ἐνεστῶτα. μέλλοντα. τοῦ ποτὲ δὲ διαφορὰς, τὸ πέρυσιν. ἐς νέωτα. τῆτες. τὸ δὲ πάλαι, ὅταν μὲν λέγωμεν ὁ πάλαι ὤν, χρόνον δηλοῖ. ὅταν δὲ πάλαι ἔπραξεν, ἐν χρόνῳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄρτι, καὶ νῦν, καὶ τὸ ἤδη, καὶ χρόνον δηλοῦν, καὶ ἐν χρόνῳ. τὸ δὲ χρονίζειν τὸ ἐν χρόνῳ, οὐ τὸν χρόνον. οὐ γὰρ χρονίζει χρόνος. ὅτι μὲν ἐστιν ἐν χρόνῳ χρόνος, καὶ ἐστι τοῦ ποτὲ τὸ χρονίζειν, κἂν σχήματι χρῆται τοῦ ποιεῖν. καὶ γὰρ ὁ τεμνόμενος χρονίζει. καὶ ὁ τέμνων. ὥσπερ καὶ τὰ ταχύνειν καὶ βραδύνειν λέγομεν. καὶ ὁ μὲν χρόνος, ἄπειρος. τὸ δὲ ποτὲ, πεπέρασται. ὅτι καὶ ἡ ἐν αὐτῷ πρᾶξις πεπέρασται. διὸ τῶν θείων τὸ ποτὲ ἐξώρισται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν προσιστορείσθω, τῆς συνηθείας τῶν ὀνομάτων ἕνεκεν. περὶ δὲ τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ, θαυμάζω μάλιστα τὴν ἀριστοτέλους ἀγχίνοιαν. ὅπως καίτοι τὰ ἄλλα τῷ ἀρχύτα κατακολουθῶν, ὅμως τὴν τοῦ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ διαφορὰν ἐθεάσατο, δυνάμενα εἰς γένη διάφορα τίθεσθαι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο πρόχειρον ἀπορεῖν. πῶς πολλῶν ὄντων τῶν ἔν τινι, καὶ τό γε ἐλάχιστον ἑνδεκαχῶς λεγομένων, δύο μόνα ταῦτα τῶν ἔν τινι, τὰ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ ἰδίας ἡμῖν κατηγορίας ἐχαρακτήρισε. λέγεται δὲ ἔν τινι, ὡς τὸ συμβεβηκὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ. καὶ ὅλως τὸ ἐν ὑποκειμένῳ. καὶ ὡς τὰ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ, καὶ τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι. καὶ ὡς τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ. καὶ ἔτι μέντοι, ὡς τὸ γένος ἐν τοῖς εἴδεσι, καὶ τὰ εἴδη ἐν τῷ γένει. καὶ πρὸς τούτοις, τὰ τῶν ἀρχομένων ἐν τῷ ἄρχοντι, καὶ τὰ τοῦ ἄρχοντος ἐν τοῖς ἀρχομένοις. καὶ τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ. καὶ ταῦτα τὰ νῦν προκείμενα. τό, τε ἐν τόπῳ, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ. τοσαυταχῶς οὖν λεγομένου τοῦ ἔν τινι, διὰ τί κατὰ μόνας τὰς δύο σχέσεις ταύτας, ἰδίαι κατηγορίαι συνέστησαν. εἰ γὰρ ἄλλο τὸ λευκὸν καὶ ἄλλο τὸ σῶμα, καὶ ἄλλο τι τὸ εἶναι τὸ λευκὸν ἐν τῷ σώματι, ἀνάλογεῖ δὲ τὸ μὲν λευκὸν, τῷ σωκράτει, τὸ δὲ σῶμα, τῷ χρόνῳ. τὸ δὲ ἐν σώματι εἶναι τὸ λευκὸν, τῷ ἐν χρόνῳ εἶναι τὸν σωκράτην, διὰ τί μὴ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔν τινι ἰδία συνέστη κατηγορία. Ἀπορεῖ δὲ καὶ ὁ πλωτῖνος ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποῦ, τοῦτο λέγων. εἰ τὸ ἐν χρόνῳ ἄλλο, καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο παρὰ χρόνον καὶ τόπον, διὰ τί οὐχὶ καὶ τὸ ἐν ἀγγείῳ, ἄλλην ποιήσει κατηγορίαν. καὶ τὸ ἐν ὕλῃ ἄλλην, καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ ἄλλην. καὶ τὸ ἐν ὅλῳ μέρος. καὶ τὸ ὅλον ἐν μέρει. καὶ γένος ἐν εἴδεσι. καὶ εἶδος ἐν γένει. καὶ οὕτως ἡμῖν πλείους ἔσονται αἱ κατηγορίαι. λύων δὲ τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ ἰάμβλιχος, τὸ μὲν ὡς ἐν ἀγγείῳ, καὶ ὡς ἐν ὕλῃ, καὶ ὡς ἐν ὑποκει-

μένῳ, τὰ ποικίλας ἐμφαίνουσι σχέσεις φησί. τὸ δὲ ὅλον πρὸς τὰ μέρη, καὶ τὰ μέρη πρὸς τὸ ὅλον, τὴν τοῦ πρός τι σχέσιν ἔχει. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γένος πρὸς τὸ εἶδος, καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος, οὐδὲν ὅμοιον ἐχούσης τῆς τοῦ πρός τι σχέσεως, τῇ πρὸς τόπον καὶ τῇ πρὸς χρόνον. Ἀλλ' ἑρμηνευτέον οἶμαι, ὅτι κατ' ἄλλο μὲν ἐν ἑαυτοῖς τὰ πρός τι θεωρεῖται, κατ' ἄλλο δὲ τὸ ἔν τινι εἶναι. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἐν τόπῳ, καθ' ὅσον αὐτὸ μὲν χωρεῖται, ὁ δὲ τόπος χωρεῖ, τῶν πρός τι ἂν εἴη. πῶς δὲ καὶ τὸ ὡς ἐν ὕλῃ, καὶ τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ ταὐτὸν ἂν εἴη τῷ ἐν τόπῳ.

Μήποτε οὖν ῥητέον, ὅτι οὐ πᾶν τὸ ἔν τινι κατηγορίας ἰδίας ἐστὶν ἄξιον, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνα, ἐν οἷς τὸ μὲν, περιέχει. τὸ δὲ, περιέχεται. ἑκατέρου τὴν ἑαυτοῦ φύσιν διασώζοντος, καὶ μὴ δ' ἑτέρου μέρους τοῦ ἑτέρου γινομένου, μὴ δὲ συμπληροῦντος τὸ ἕτερον. ἐν γὰρ τούτοις μόνοις, αὐτὸ τὸ ἔν τινι φύσις τίς ἀφωρισμένη ἐστὶ κατὰ τὴν σχέσιν αὐτὴν ὑφεστῶσα, ὅταν καὶ τὸ καθόλου πάντως ὑπάρχειν δεῖ. οἷον τὸ ἐν τόπῳ εἶναι καὶ ἐν χρόνῳ τὸ σῶμα. ἀλλὰ τοῦ γε μερικοῦ χρόνου καὶ τόπου χωριζόμενα, τὰ ἐν αὐτοῖς ὑφέστηκεν. ἔτι τὰ μέντοι ἄλλα σημαινόμενα τοῦ ἔν τινι, τὰ μὲν, συμπληρωτικά ἐστιν, ὡς τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον. καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη. καὶ τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον. τὰ δὲ, οὐ δυνάμενα χωρὶς ὑποστῆναι. ὡς τὸ ἐν ὕλῃ εἶδος, καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκός. ὅπερ καὶ μορφὴ τοῦ ὑποκειμένου γίνεται. διὸ καὶ καλεῖται κατ' ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενον. οἷον λευκὸν καὶ ηὐξημένον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ὁμοίως, τῶν τὴν οὐσίαν ὑπεχουσῶν. πῶς ἂν εἴη τὸ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ κυρίως, ὅτε μὴ δὲ ἔστιν ἁπλῶς ἕτερα ἀλλήλων κεχωρισμένα καθ' ὑπόστασιν, ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν μόνην, καθ' ἣν τὰ γένη χωρίζομεν. τὰ μέντοι ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ, ἕτερά ἐστι τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου. τοιγαροῦν καὶ ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ γίνεται τὰ αὐτὰ ἀριθμῷ. ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἄλλοτε ἄλλῳ τὸ αὐτὸ κατ' ἀριθμὸν γενέσθαι, ἀδύνατον. καὶ τὸ ἐν ἀγγείῳ δὲ, ἐν τόπῳ ἐστί. τόπος γὰρ περιφορητός ἐστι τὸ ἀγγεῖον. διὰ τοῦτο δὲ οἱ ὀνοματοθέται ἐπὶ τοῦ ποτὲ, ὀνόματα διάφορα τεθείκασι. τὸ χθές. καὶ αὔριον. καὶ πέρυσι. καὶ τῆτες. καὶ ἐς νέωτα. καὶ ἐπὶ τοῦ ποῦ. ἐν λυκείῳ. ἐν ἀγορᾷ. ἐπὶ μέντοι τῶν ἄλλων ἔν τινι, οὐ τὸ λευκὸν ἐν τῷ σώματι λέγειν ἔθος, ἀλλὰ τὸ σῶμα λευκόν. καὶ ἡ κεφαλή, ζώου. καὶ ὁ ἄνθρωπος, ζῷον. καὶ τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, τὸ σύνθετον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὕτω τέως ἐμοὶ δοκεῖ διαλύεσθαι. εἰ δὲ καὶ ἄλλως δύναιτο, εὖ ἂν ἔχοι. τὴν δὲ τοῦ χρόνου φύσιν θεωρητικώτερον παραδίδωσιν ὁ ἰάμβλιχος, τὸν ἀρχύταν πάλιν ἡγεμόνα προΐσταται.
» ὅς φησιν, ὅτι ἔστιν ὁ χρόνος, κινάσιός τινος ἀριθμός. ἢ καὶ καθόλω, διάστημα τᾶς τῶ
» παντὸς φύσιος. οὐ τὴν ἀριστοτέλους καὶ τῶν στωϊκῶν δόξαν ἀνίσταται τὸ συλλαμβάνων, ὥς τινες οἴονται. διότι ὁ μὲν ἀριστοτέλης, ἀριθμὸν κινήσεως εἶναί φησι τὸν χρόνον. τῶν δὲ στωϊκῶν, ζήνων μὲν, πάσης ἁπλῶς κινήσεως διάστημα τὸν χρόνον εἶπε. χρύσιππος δὲ, διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως. οὐ γὰρ δύο ὅρους ἐνταῦθα συνάπτει, ἀλλ' ἕνα ὁρισμὸν ποιεῖται καὶ ἰδιάζοντα τοῦτον παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀποφάσεις. οὐ γὰρ εἶπε κινήσεως ἀριθμὸν τῆς πάσης, ὥσπερ ἀριστοτέλης ἀφωρίσατο, ἀλλὰ καὶ κινήσεώς τινος. οὐ τῶν ἐν μέρει οὐσῶν, τῆς τοῦ οὐρανοῦ, ἢ τῆς τοῦ ἡλίου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα διωρισμένης. ἐπεὶ οὕτως, οὔτε ἀρχοειδὴς ἔσται ὁ χρόνος, οὔτε κοινὸς ἐπὶ πάντα διατεί-

νων, οὔτε ἐν τοῖς πρώτοις γένεσιν ἀφορίζεσθαι ἄξιος, ἀλλ' ἐμφαίνει πάντως διὰ τοῦ τὸ κινήσιν ἀρχοειδῆ, καὶ ταῖς ἄλλαις κινήσεσι τοῦ εἶναι αἰτίαν. καὶ γὰρ εἰώθασι πανταχοῦ προτάττειν τὰ καθ' ἓν εἶδος προϋπάρχοντα, καὶ ὁμωνύμως τῶν μεθ' ἑαυτὰ κατηγορούμενα. οἷον τὸν λόγον αὐτὸν τοῦ ἀνθρώπου, τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα, μίαν κίνησιν προτάττει τῶν πολλῶν κινήσεων αἰτίαν. ἣν αὐτοκίνητον ἔδει κατὰ Πλάτωνα, ἢ ἀκίνητον κατὰ Ἀριστοτέλην πάντως εἶναι, ἀρχὴν οὖσαν κινήσεων. ὥστε ἔοικε διὰ τούτου, τὴν οὐσιώδη τῆς ψυχῆς κίνησιν ἐμφαίνειν, καὶ τὴν τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων αὐτῇ λόγων προβολὴν καὶ μετάβασιν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους. ταύτην γὰρ μίαν καί τινα κίνησιν τῷ χρόνῳ φησὶ προσήκειν. ἀριθμὸν δὲ αὐτῆς λέγει, τὸν ἤδη γενεσιουργόν, καὶ προϊόντα εἰς ποίησιν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. ὅστις διεξόδους ἢ μεταβάσεις ποιεῖται ἀεί, κατὰ τὰς προσβολὰς τῶν φυομένων ἐξ αὐτοῦ. ὃς καὶ ἐναργής ἐστι χρόνος. οὗτος δὴ οὐ πολὺ διέστηκε τοῦ παρὰ Ἀριστοτέλους λεγομένου ἀριθμοῦ. ἐκεῖνος μὲν γὰρ μέτρον αὐτὸν τοῦ συνεχοῦς ἔξωθεν ἐπιγινόμενον θεωρεῖ. οὗτος δέ, μέτρον αὐτῆς ποιεῖται τῆς κινήσεως αὐτοφυές, καὶ οὐκ ἔξωθεν ὥσπερ ἐκεῖνος. καὶ ἔοικε φησὶν Ἰάμβλιχος ἀπὸ τῆς πυθαγορικῆς παραδόσεως ἡ περιπατητικὴ δόξα παρατετράφθαι. τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς κινήσεως, οὐ τὴν αὐτὴν ἔσχον οἱ νεώτεροι πρὸς τοὺς παλαιοὺς γνώμην, ἀλλ' οἱ μέν, συμβεβηκότα αὐτὰ νομίζουσι, καὶ ἔξωθεν ἐπείσακτα θεωροῦσιν. οἱ δέ, ὡς οὐσιώδη νοοῦσιν. ἐκεῖνο μέντοι θαυμάζω τῆς Ἀριστοτέλους ἀγχινοίας, πῶς καὶ αὐτὸς αἰτίαν τοῦ χρόνου προσεχῆ τὴν ψυχὴν ἔθετο. ζητήσας γὰρ τί τὸ ἀριθμοποιοῦν, τὴν ψυχὴν εἶπε. εἰ γὰρ πάσης κινήσεως ἀρχὴ καὶ αἰτία ἡ ψυχή, εἴτε ὡς αὐτοκίνητος κατὰ Πλάτωνα; εἴτε ὡς ἀκίνητος κατὰ Ἀριστοτέλην, εἴη ἂν εἰκότως καὶ τῆς χρονικῆς κινήσεως αἰτία. ἀλλ' εἰ τὸν ἀριθμὸν Ἀρχύτας τὸν γενεσιουργὸν χρόνον εἶναί φησι τὸν προϊόντα ἀπὸ τῆς ψυχικῆς κινήσεως ὡς μονάδος, δῆλον ὅτι καὶ τὴν κίνησιν ἐκείνην, ὡς χρόνου μονάδα ἐθεάσατο. καὶ ἔοικε τὴν πρώτην κίνησιν τήν τε ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς προϊοῦσαν, τὸν χρόνον θέσθαι. περὶ ἣν ἡ ἄλλη πᾶσα κίνησις συνέχεται καὶ τέτακται καὶ μεμέτρηται. τὸ γὰρ μέτρον, καὶ συνεστάναι δεῖ τῷ μετρουμένῳ, καὶ ἀρχοειδέστερον αὐτοῦ εἶναι. καὶ οἱ στωϊκοὶ δὲ παραλαβόντες τὸν ὁρισμόν, λέγοντα τὸ καθόλου διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως, παρέτρεψαν τὸν λόγον ἐπὶ τὸ διάστημα τῆς κινήσεως. καὶ πλημμελοῦσιν οὗτοι. διότι τῶν πυθαγορείων τὸ διάστημα, φυσικὸν καὶ ἐν φυσικοῖς λόγοις. καὶ τοῦτο εἴ τις βούλοιτο καλεῖν ἐν τοῖς σπερματικοῖς, ὥσπερ καὶ Κορνοῦτος ὀψὲ τοῦτο ὑπώπτευσεν. ἢ ὡς ἀκριβέστερον ἄν τις εἴποι κατὰ προτέρους λόγους. καὶ τῶν σπερματικῶν τούτων λόγων, τοὺς τῆς ὅλης κοσμικῆς φύσεως, ἐν οἷς καὶ ἡ ψυχὴ περιλαμβάνεται τὸ διάστημα ἀφοριζομένων. οὗτοι σαφῶς μέν, οὐκ ἔχουσι διελέσθαι, ὁποῖον λέγουσι διάστημα. ἐοίκασι μέντοι μᾶλλον, τὸ τῶν σωματοειδῶν κινήσεων, σωματοειδές διάστημα ὑπολαμβάνειν. ἢ ὥσπερ γραμμοειδές τι τοῦτο ἀποφαίνεσθαι, ὃ πολλῆς ἀπορίας μεστὸν ἰδίᾳ δείκνυται ἐν τοῖς περὶ χρόνου λόγοις. οὐ μέντοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οὕτως εἴρηται. τὸ γὰρ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως συμπλεκόμενον τῷ διαστήματι, δηλοῖ ὁποῖον ἀποφαίνονται εἶναι τὸ διάστημα. τοῖς γὰρ τῆς φύσεως λόγοις προ-

σοίκει τὸ τοιοῦτο. συμ-

φασὶ δὲ πρὸς τὸ αὐτὸ, ἡ τῶν ἔτι παλαιοτέρων δόξα. οἱ μὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ τοὔνομα
δηλοῖ, χορείᾳ τινὶ τῆς ψυχῆς περὶ τὸν νοῦν. οἱ δὲ, ταῖς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ αὐτοῦ
περιόδοις. οἱ δὲ, τῇ φυσικῇ περὶ τὸν νοῦν χορείᾳ. οἱ δὲ, ταῖς ἐγκυκλίοις περιφοραῖς τὸν χρό-
νον ἀφορίζουσι. ἃ περὶ πάντα περιείληφεν ἡ Πυθαγόρειος αἵρεσις. τὸ γὰρ καθόλου διά-
στημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως, πάσας τὰς φύσεις αὐτοῦ περὶ τὸ καθόλου περιείλη-
φε. καὶ δι' ὅλων αὐτὸ διήκει παντελῶς. τόν τε χρόνον ἄνωθεν ἀρχόμενον, ἀπὸ τῶν
πρώτων λόγων μέχρι τινὸς διήκοντα ἀφωρίσατο. ὥστε κατὰ τὴν μετάβασιν καὶ κίνησιν τῶν
ὅλων λόγων καθόλου τὸ διάστημα ἀφορίζοντα. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει τοῦτο τὸ νῦν,
παρὰ τὸ πρόσθεν νῦν, καὶ αὕτη ἡ κίνησις παρὰ τὴν πρώτην κίνησιν, μεταβολὴν ἐπιδεί-
κνύουσιν, οὕτω πολὺ πρότερον καὶ ἀρχηγικώτερον ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν ὅλων φυσικῶν
λόγων προϋπάρχον θεωρεῖται. καὶ κυρίως συμπληροῖ τὸ διάστημα τοῦ πρεσβυτά-
του πάντων χρόνου. ἀλλὰ νῦν μὲν ὥσπερ δύο ὁρισμοὺς τοῦ χρόνου τούτους ὁ λόγος ἐξηγήσα-
το. δεῖ δὲ εἰς ἓν συναγαγεῖν ἀμφοτέρους. οὕτως γὰρ ἡ ὅλη φύσις τοῦ χρόνου θεωρηθήσεται.
τῆς γὰρ αὐτοκινήτου κινήσεως ὥσπερ μονάδος χρονικῆς ἀριθμὸς ὢν ὁ γενεσιουργὸς χρόνος,
διάστημά ἐστι τῶν φυσικῶν λόγων. οὐ τὸ κατὰ τὸν ὄγκον, οὔτε τὸ κατὰ τὴν κίνησιν ἁπλῶς τὴν
ἐκτὸς, ἀλλὰ τὸ διάστημα τὸ κατὰ τὴν προϋπάρχουσαν τῆς κινήσεως τάξιν ἐν ᾗ τὸ πρό-
τερον καὶ ὕστερον προδιατέτακται μᾶλλον, καὶ ταῖς πράξεσι καὶ ταῖς κινήσεσι τὴν τάξιν πα-
ρέχεται. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ πρότερον καὶ δεύτερον τῶν πραγμάτων συλλογίζεσθαι,
μὴ προϋφεστῶτος τοῦ χρόνου καθ' ἑαυτὸν, εἰς ὃν καὶ ἡ τῶν πράξεων τάξις ἀναφέρεται.
ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς οὐσίας τοῦ χρόνου, τοσαῦτα. τὸ δὲ ἴδιον αὐτοῦ, διὰ πλειόνων Ἀρχύτας
παραδέδωκε. ὃ οὐδὲν ἄτοπον καὶ διὰ τὴν τῶν Πυθαγορικῶν συγγραμμάτων σπάνιν, ὅλην
» αὐτοῦ τὴν περὶ τούτου παραθέσθαι λέξιν. τὸ δὲ πόκα καὶ ὁ χρόνος καθόλου μὲν ἴδιον
» ἔχει τὸ ἀμερὲς καὶ τὸ ἀνυπόστατον. τὸ γὰρ νῦν ἀμερὲς λεγόμενον, ἅμα νοούμενον καὶ
» λεγόμενον παρελήλυθε, καὶ οὐκέτι παραμένον. γινόμενον γὰρ συνεχῶς, τὸ αὐτὸ μὲν
» οὐδέποκα σῴζεται κατὰ ἀριθμόν. κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος. ὁ γὰρ ἐνεστὼς νῦν χρόνος
» καὶ ὁ μέλλων, οὐκέτ' ἐστὶν ὁ αὐτὸς τῷ προγεγονότι. ὁ μὲν γὰρ, ἀπογέγονε, καὶ οὐκέτι ἔστιν.
» ὁ δὲ, ἅμα νοούμενος καὶ ἐνεστακὼς, παρῴχηκε. καὶ οὕτως ἀεὶ συνάπτει τὸ νῦν συνε-
» χῶς, ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενόν τε καὶ φθειρόμενον. κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος τὸ αὐτό. πᾶν γὰρ
» τὸ νῦν, ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον. ὃ πέρας μὲν ἐστὶ τῷ προγεγονότι. ἀρχὰ δὲ τῷ μέλλοντι.
» ὥσπερ καὶ γραμμᾶς εὐθείας κλασθείσας τὸ σαμεῖον περὶ ὃ ἁ κλάσις, ἀρχὰ μὲν γίνεται τᾶς
» ἑτέρας γραμμᾶς. πέρας δὲ τᾶς ἑτέρας. συνεχὴς δὲ ὁ χρόνος καὶ οὐ διωρισμένος. ὥσπερ ἀριθ-
» μὸς καὶ λόγος καὶ ἁρμονία. τῷ μὲν γὰρ λόγῳ τὰς συλλαβὰς, τὰ μόρια. ταῦτα δὲ διωρισμέ-
» να. καὶ τᾶς ἁρμονίας, τοὶ φθόγγοι. καὶ τῶ ἀριθμῶ, ταὶ μονάδες. γραμμὰ δὲ καὶ χωρίον καὶ τό-
» πος, συνεχές. τὰ γὰρ μόρια τουτέων, κοινὰ τμάματα ποιεῖ διαιρεύμενα. τέμνεται γὰρ γραμ-
» μὰ μὲν, κατὰ στιγμάν. ἐπίπεδον δὲ, κατὰ γραμμάν. στερεὸν δὲ, κατὰ ἐπίπεδον. ἔστιν ὦν καὶ ὁ χρό-
» νος συνεχής. οὐ γὰρ ἦν ποκα φύσις, ὅποκα χρόνος. οὐδὲ κίνασις, ὅποκα τὸ νῦν οὐ παρῆς. ἀλλ'
» ἀεὶ ἦν καὶ ἔσται καὶ οὐδέποκα ἐπιλείψει τὸ νῦν, ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον. καὶ ἀριθμῷ μὲν ἕτερον. εἰ

ἀεὶ δὲ ταὐτόν. διαφέρει γε μὴν τῶν ἄλλων συνεχῶν, ὅτι τὰς μὲν γραμμὰς καὶ τὰ χωρία ἐν τῷ τόπῳ τὰ μέρη ὑφέστηκε. τῷ δὲ χρόνῳ τὰ μὲν γινόμενα, ἔφθαρται. τὰ δὲ γενησόμενα, φθαρήσεται. διόπερ ὁ χρόνος ἤτοι τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν, ἢ ἀμυδρῶς καὶ μόλις ἐστίν. οὔτε γὰρ τὸ μὲν παρεληλυθὸς οὐκέτι ἐστί. τὸ δὲ μέλλον, οὐδέπω ἐστί. τὸ δὲ νῦν, ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, πῶς ἂν ὑπάρχοι τοῦτο κατ' ἀλήθειαν. ἐνδεῖ τούτοις, οἱ μὲν ἄλλοι, τὸ μὲν ἀμερὲς, κατὰ τὸ νῦν τοῦ χρόνου θεωροῦσιν. ὅπερ πέρας ἐστὶ καὶ ἀρχὴ χρόνου. τὸ δὲ ἀνυπόστατον, καθόσον τὸ μὲν παρεληλυθὸς, ἔφθαρται. τὸ δὲ νῦν ἅμα λεγόμενον καὶ νοούμενον, παρελήλυθεν. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος ζητῶν, πῶς τὸ ἀμερὲς καὶ ἀνυπόστατον ὑπάρχειν τῷ χρόνῳ φησὶν ἀσύντακτα ὄντα, οὐκ ἐπὶ ταὐτοῦ τίθεναι φησὶν ἀμφότερα, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὰ εἴδη τῶν λόγων, τὰ ἔσωθεν ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀμερὲς ἀφοριζόμενος. κατὰ δὲ τὰς προϊούσας ἀπ' αὐτῶν κινήσεις, ἐπειδὴ αὗται οὐ διασῴζουσι τὴν ἀμέριστον καὶ ἀκίνητον οὐσίαν, τὸ ἀνυπόστατον τιθέμενος. καὶ κατὰ μὲν τὴν μένουσαν ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐνέργειαν καὶ τελειότητα, τὸ ἀμέριστον ἀφοριζόμενος. κατὰ δὲ τὴν ἐξιοῦσαν εἰς τὴν γένεσιν ἀπὸ τῶν ὄντων ῥοπὴν, τὸ ἀνυπόστατον τοῦ λόγου διαιρῶν. οὔτε γὰρ τὸ ἀμερὲς ὥς φησιν Ἰάμβλιχος, τὸ ἴδιον τοῦ χρόνου ἀνυπόστατον ἔσται, οὔτε τὸ ὑποστατὸν ἀνυπόστατον. μάχεται γὰρ τοῦτό γε πρὸς ἑαυτό. ἀλλὰ διώρισται τὸ ἀμερὲς καὶ τὸ ἀνυπόστατον ἐπ' ἄλλων καὶ ἄλλων φύσεων. τῶν μὲν, τιμιωτέρων. τῶν δὲ, ἀπολειπομένων τῆς πρεσβυτέρας φύσεως. καὶ διὰ τοῦτο λεγομένων ἀνυποστάτων. οὐχ ὅτι μηδὲ ὅλως εἰσὶν, ἀλλ' ὅτι τὸ τῆς πρώτης οὐσίας καθαρὸν καὶ ἄχραντον οὐ διασῴζουσι. τοιαῦτα γάρ ἐστι πάντα τὰ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα. οὔτε εἶναι κυρίως λεγόμενα, οὔτε μὴ εἶναι. ἐπεὶ δὴ οὖν τὸ μὲν παρεληλυθὸς τοῦ χρόνου, οὐκέτι ἐστί. τὸ δὲ μέλλον, οὔπω ἐστί. μόνον δὲ τὸ ἐνεστηκὸς εἶναι δοκεῖ ἀμερὲς ὄν, εἴπερ κατὰ τὸ νῦν λαμβάνοιτο. καὶ ἅμα τὸ εἶναι εἰς τὸ μὴ εἶναι χωροῦν. διὰ τοῦτο οὖν ἴδιον αὐτοῦ τὸ ἀμερὲς ἅμα καὶ ἀνυπόστατον εἶναί φησιν. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος, οὐκ ἀποδέχεται τοὺς τὸ ἀμερὲς ἐπὶ τοῦ ῥέοντος τοῦ τε καὶ γενητοῦ χρόνου θεωροῦντας. καὶ ἀνυπόστατον αὐτὸ λέγοντας, διὰ τὸ μηδέποτε μὲν εἶναι, ἀεὶ δὲ γίνεσθαι. πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον φησὶν ἢ τὸ ὁπωσοῦν κινούμενον, οὐ δύναται εἶναι ἀμερές. διαιρετὴ γὰρ πᾶσα κίνησις ἐστὶν ἀεὶ διὰ τὴν συνέχειαν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀμέριστον εὐθὺς ἵσταται κατ' αὐτὸ τὸ εἶναι. καὶ εἰ μὲν γένοιτο ἀεὶ, οὐκέτι σῴζει τὸ εἶδος. εἰ δὲ σῴζει τὸ εἶδος διαρκὲς ἤδη λέγοιτο, οὐκ ἂν ἀεὶ γένοιτο. κἂν λέγηται οὖν φησιν ὅτι τὸ νῦν ἅμα νοούμενον καὶ λεγόμενον παρελήλυθεν ἐν τοῖς μετέχουσι τοῦ χρόνου, δεῖ τὴν τοιαύτην διάστασιν ὑποτίθεσθαι. τὰ γὰρ γινόμενα οὐ δύναται τὴν ἀμέριστον οὐσίαν ἀκινήτως δέξασθαι. ἄλλοτε δὲ ἄλλοις μέρεσι τοῖς ἑαυτῶν ἐκείνης ἐφαπτόμενα, τὸ αὐτῶν πάθημα ἐκείνης καταψεύδεται. διόπερ καὶ ἡ μὲν κατ' ἀριθμὸν ἑτερότης ἀεὶ ἀλλοιουμένη, τῆς τῶν μετεχόντων ἐστὶ διαφορότητος δεῖγμα. τὸ δὲ εἶδος ταὐτὸ μένον, τὴν τοῦ ἀμεροῦς νῦν ἐνδείκνυται ταυτότητα. καὶ λέγεταί γε ταῦτα καλῶς, εἰ τὸ ἑστὼς ἐν τῇ ῥοῇ τῆς γενέσεως δυνηθείημεν τῷ λογισμῷ συλλαβεῖν. ὅταν δὲ λέγῃ φησὶν ὁ Ἀρχύτας, ὡς ὁ ἐν τῷ νῦν χρόνος καὶ ὁ μέλλων οὐκέτι ἐστὶν ὁ αὐτὸς τῷ προγεγονότι. ὁ μὲν γὰρ ἀπογέγονε καὶ οὐκέτι ἐστίν. ὁ δὲ, ἅμα νοούμενος καὶ

ἐνεστηκὼς παρῴχηκε, δεῖται διορισμοῦ φησὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς τὴν τελείαν σαφή-
νειαν. καὶ ἔοικε τοῦ αὐτὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ οὐ τὸν αὐτόν. ὥσπερ καὶ τὸ νῦν. κατὰ
μὲν γὰρ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος, ἓν καὶ ταυτόν. καθὸ δὲ διαιρεῖ τὸ παρεληλυθὸς καὶ
τὸ μέλλον, πολλὰ καὶ ἕτερα. ὥσπερ καὶ αἱ στιγμαὶ σχεδόν τι πᾶσαι, μία. τῇ θέσει
δὲ καὶ τῇ διαιρέσει, πλείους καὶ οὐ μία αὗται. αἱ γὰρ διαιροῦσαι ἐννοοῦμεν τὴν γραμμήν, δύο
γίνονται ἡ μία. ἡ μὲν, ὡς ἐσχάτη. ἡ δὲ, ὡς πρώτη. καὶ οὕτως ἀεὶ συνάπτει καὶ συνέχει τὸν ὅλον
χρόνον ἐν ἑαυτῷ τὸ νῦν, ἕτερον καὶ ἕτερον τῇ διαιρέσει γινόμενον. τῷ δὲ εἴδει, τὸ αὐτὸ
μένον. κἂν γίνεσθαι οὖν καὶ φθείρεσθαι λέγοιτο νῦν, οὐκ αὐτοῦ τοῦ νῦν τὴν γένεσιν καὶ
φθορὰν ἀκουστέον, ἀλλὰ τῶν μετεχόντων αὐτοῦ, ἢ οὐ μετεχόντων. τὸ μὲν γὰρ συνέ-
χειν καὶ συνάπτειν, οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν, ἢ τοῦ ἀμεροῦς. τὸ δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεσθαι καὶ
φθείρεσθαι, καὶ τὸ ἀεὶ ἕτερον, τῆς ἐν τῇ γενέσει μετουσίας τοῦ νῦν ἐστιν οἰκειότατον.
πῶς οὖν τὸ αὐτὸ καὶ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεται. καὶ μένει τὸ αὐτὸ κατ' εἶδος, καὶ διαιρεῖται
καὶ ἔστιν ἀδιαίρετον. καὶ ἀλλοιοῦται. καὶ ἐν ἑνὶ τὸ πέρας καὶ τὴν ἀρχὴν συνείληφεν.
ἢ ὅτι ἄλλο μέν ἐστι τὸ ἐν τῇ φύσει μετεχόμενον νῦν, καὶ ἀχώριστον ὂν τῶν γινομένων, ἄλ-
λο δὲ τὸ χωριστὸν καὶ καθ' ἑαυτό. καὶ τὸ μὲν, ἐν εἴδει τῷ αὐτῷ ἕστηκεν ὡσαύτως. τὸ δὲ,
ἐν φορᾷ συνεχεῖ θεωρεῖται. ἐπεὶ δὲ τὰ δύο ταῦτα ὁμοῦ συνείληπται ἐν τῇ τοῦ νῦν
ἀρχῇ τῇ συνεχούσῃ τὸν χρόνον, πάνυ σαφῶς διὰ τούτου. γραμμῆς εὐθείας κλασθείσης
εἰς γωνίαν, σημείῳ περὶ ὃ ἡ κλάσις, ἀπείκασε τοῦ χρόνου τὸ νῦν. ὥσπερ γὰρ τὸ σημεῖ-
ον ἧς μὲν ἀρχὴ γίνεται γραμμῆς, ἧς δὲ πέρας, οὕτω καὶ τὸ νῦν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέ-
λος τοῦ χρόνου πάντως ἐν ἑαυτῷ συνείληφεν. οὐχ ὡς συμβεβηκός τι, ἀλλ' ὡς συνέ-
χον αὐτό, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ περιέχον καὶ περιεχόμενον ὑπ' ἑαυτοῦ. οὐ τοίνυν ὡς
μὴ ὄντος τοῦ νῦν ὑπεξῃρῆσθαι χρή. τὸ γὰρ κατ' εἶδος ἐν αὐτοῦ μένει τὸ αὐτό. ὅπερ κυ-
ριώτερόν ἐστι τῆς κατ' ἀριθμὸν ἑτερότητος. ἀλλὰ συνάπτειν φησὶ τὰ πέρατα τῶν
μὴ ὄντων. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς μὴ οὖσι φαμὲν διαπεφόρηται. ἐν ἑαυτῷ δὲ καὶ τὰ μὴ ὄντα
συνέχει. καὶ καθ' ἑαυτό ἐστιν ἔχον τινὰ ἰδίαν οὐσίαν. συνεχὴς δέ ἐστιν ὁ χρόνος. οὐ μέν-
τοι διὰ πέρατος ἀεὶ γινομένου καὶ ἀπολλυμένου συνέχεται. ἕστηκε γὰρ τοῦτο ἐν
τῷ οἰκείῳ εἴδει, ἵνα καὶ ὄντως ᾖ συνεχής, καὶ ἀεὶ συνέχηται. περὶ ἄλλο δὲ νῦν θεωρεῖ-
ται τὸ κατ' ἀριθμὸν ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον. ὅπερ ἤδη θέσιν προσείληφε, καὶ σύν-
ταξιν ἔχει πρὸς τὰ γινόμενα. ὅθεν δή, εἰ μὲν τὸ νῦν λαμβάνοι τις, ὡς μέρος χρόνου
ληφθήσεται αὐτό, ὡς συμφυὲς ὂν πρὸς τὴν κίνησιν. εἰ μέντοι μὴ δὲ χρόνον αὐτὸ εἶναι
ἀποφαίνοιτο, ὥσπερ ἤδη τινὲς περὶ αὐτοῦ διέγνωσαν, ἀρχὴ ἔσται τοῦ χρόνου χωριστή,
καὶ τῷ εἴδει ἡ αὐτὴ διαμένει. καὶ ὅταν οὖν λέγηται τὸ μὲν παρεληλυθὸς τοῦ χρόνου
οὐκέτι εἶναι, τὸ δὲ μέλλον οὔπω εἶναι, ἰστέον ὡς ταῦτα κατὰ τὰ νῦν λέγεται, τὰ προϊ-
όντα ἔξω καὶ συμφερόμενα τῇ κινήσει, καὶ μετὰ τῆς φορᾶς συναλλοιούμενα. τὰ δὲ ἐν
τῷ νῦν περιεχόμενα καὶ ἀφωρισμένα ἐν ἑαυτῷ, καὶ μηδέποτε ἐξιστάμενα τῆς οἰκεί-
ας ἀρχῆς, ταῦτα ἐν τῷ νῦν ἀεὶ διαμένει. ὅθεν δὴ καὶ εἰκότως αἰῶνος εἰκὼν κινητὴ ὁ
χρόνος ἀφώρισται, ὡς τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν ἀπεικασθείσης, καὶ τῶν λόγων αὐτῆς

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

πρὸς τὰς νοήσεις, καὶ τοῦ νῦν πρὸς τὸ ἐν ἑνὶ μένον. ἀπεικάσθη δὲ καὶ τὸ πᾶν ἐκπιὸν τοῦ νοῦ ἅμα, καὶ ἀεὶ ἐν ἑαυτῷ περιέχον. καὶ τὸ τούτου κινούμενον, πρὸς τὸ ἐκείνου ἑστηκός. καὶ τὸ κατ' ἀριθμὸν τῆς γενέσεως μέτρον, πρὸς τὸ καθ' ἓν τῶν οὐσιῶν. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι καὶ ὁ Πλάτων κινουμένην κατ' ἀριθμὸν εἰκόνα τοῦ αἰῶνος εἰπὼν τὸν χρόνον, ὡς μονάδος τοῦ αἰῶνος ἀριθμὸν τὸν χρόνον θεασάμενος. καὶ μήποτε καὶ τὸ ἀρχύτειον αὐτοφυέστερον οὕτως ἀκουσθείη, ὅτι ἐστὶ κινήσεώς τινος ἀριθμός. οὐχ ὡς ἄλλου μὲν χρόνου τῆς κινήσεως δηλούσης, ἄλλου δὲ τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλ' ὡς ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ πάντων ἐκθέντων. ὡς γὰρ ὁ αἰὼν μονίμως τὸ ἓν εἶχε, καὶ οὐκ ἄλλος μὲν αἰὼν ἦν ὁ κατὰ τὸ ἑστώς, ἄλλος δὲ ὁ κατὰ τὸ ἕν, οὕτω καὶ ὁ χρόνος. καὶ ὁ ἐν τῇ ψυχῇ πρώτως ὑποστάς, καὶ ὁ ἀπ' ἐκείνου προελθὼν εἰς τὴν γένεσιν ἀριθμὸς ἦν ἐν κινήσει. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ἦν. ὥσπερ γὰρ ὁ αἰὼν τῷ ὄντι συνυπῆρχε κατὰ τὴν ἀμέριστον αὐτοῦ καὶ ἀκίνητον ὁμοῦ ὅλην οὐσίαν θεωρούμενος, οὕτως ὁ χρόνος τῷ γενητῷ παντὶ συνυπέστη, κατὰ τὴν κινουμένην καὶ ἀεὶ ἄλλοτε ἄλλην διάστασιν τῆς γενέσεως θεωρούμενος. Καὶ ἐκεῖνο δὲ ἄξιον ἐπιστῆσαι, ὅτι ἐν ψυχῇ πρώτως ὁ χρόνος ὑπέστη, καὶ ἀπὸ ψυχῆς. ἐπεὶ γὰρ μέση τῆς ἀμερίστου καὶ μεριστῆς οὐσίας ἐστὶν ἡ ψυχή, καὶ μέτρον ἂν ἔχοι συμφυὲς τὸ μέσον αἰῶνός τε καὶ χρόνου κατ' οὐσίαν ταύτῃ συνυφεστηκός, καὶ ἀπ' ἐκείνου προσεχῶς ὁ χρόνος ὁ κυρίως, ἐν τοῖς κυρίως γενητοῖς ὑφίσταται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ αὖθις ζητείσθω. τὴν δὲ χρείαν ἣν ὁ χρόνος τῷ παντὶ παρέχεται, δίκαιον ἂν εἴη προσθεῖναι. ὥσπερ γὰρ τὸ ὂν διὰ τὸν αἰῶνα ἅμα ὅλον ἐστὶν ἐν ἑνὶ συνῃρημένον, οὕτως ἡ γένεσις διὰ τὸν χρόνον ἐν τάξει διακέκριται. καὶ εἴπερ μὴ ἦν χρόνος, σύγχυσις ἂν ἦν καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν πράξεων, ὡς συγκεχύσθαι τοῖς αὐτῶν τῶν βιωτικῶν τὰ νῦν. ἀλλὰ πῶς τοσαύτην ἔχοντος δύναμιν τοῦ χρόνου, ὁ Ἀρχύτας ἤτοι τὸ παράπαν οὐκ εἶναί φησιν αὐτόν, ἢ ἀμυδρὸν καὶ μόλις εἶναι, ἢ ὅτι ὡς πρὸς τὰ κυρίως καὶ ἀληθῶς ὄντα παραβάλλων αὐτόν, κατὰ τὴν αὐτοῦ τὴν μοῖραν κατεψηφίσατο. διότι ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. καὶ τὸ μὲν παρεληλυθός, οὐκέτι ἐστί. τὸ δὲ μέλλον, οὐδέπω. τὸ δὲ νῦν, ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον. πῶς οὖν ἄν φησιν ὑπάρχοι τοῦτο, οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ κατ' ἀλήθειαν. οὐ γὰρ προσήκει τὸ ὄντως εἶναι τῷ χρόνῳ, ὥσπερ οὐδὲ τῇ γενέσει. δοκεῖ δὲ καὶ τῶν ἄλλων συνεχῶν ἀμενηνοτέραν αὐτῷ διδόναι τὴν ὑπόστασιν ὁ Ἀρχύτας. διότι γραμμῆς μὲν καὶ ἐπιφανείας καὶ τόπου τὰ μέρη ὑφέστηκεν ὁμοῦ. τοῦ δὲ χρόνου τὸ μέν, ἔφθαρται. τὸ δέ, οὔπω ἐστί. μήποτε δὲ καὶ τὰ ὑφεστάναι δοκοῦντα, εἴπερ γενητά ἐστι καὶ ἀεὶ ῥέοντα τῷ εἴδει τὰ αὐτὰ ὑφέστηκεν, ἀλλ' οὐ τῷ ἀριθμῷ, ὥσπερ καὶ τὸ νῦν τοῦ χρόνου. καὶ περὶ μὲν τόπου τε, τοσαῦτα.

μεταβαίνειν δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὰ ἑξῆς καιρός.